

4-1-2019

กระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
สำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

อุทัย ศาสตรา

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the Education Commons

Recommended Citation

ศาสตรา, อุทัย (2019) "กระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)," *Journal of Education Studies*: Vol. 47: Iss. 2, Article 31.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol47/iss2/31>

This Article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

An Instructional Process for Promoting Ability in Thai Musical Creativity for
Lower Secondary Students: Lesson Learned from the National Artist in
Performing Art (Thai Music)

อุทัย ศาสตรา¹, ชาริณี ตรีวรัญญ์², และ ยูทธนา ฉัพพรรณรัตน์³

Uthai Sastra¹, Charinee Triwaranyu², and Yoothana Chuppunnarat³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้
จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน และ 2) ศึกษา
ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1
ถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ จำนวน
5 ท่าน ระยะที่ 2 พัฒนาการเรียนการสอน ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียน
การสอนที่พัฒนาขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 35 คน และระยะที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอกระบวนการ
เรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ใช้สถิติค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสถิติทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียม
ความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ ชั้นฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และชั้นสร้าง
ความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์
ดนตรีไทย ได้แก่ ชั้นเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ชั้นฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย
ชั้นเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย และชั้นพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย
2) ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

Article Info: Received 12 October, 2017; Received in revised form 3 May, 2018; Accepted 8 March, 2019

¹ นิสิตศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: uthai.sastra@gmail.com
Ph.D. Candidate in Curriculum and Instruction Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Chulalongkorn University Email: uthai.sastra@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: charinee.t@hotmail.com
Lecturer in Curriculum and Instruction, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Email: charinee.t@hotmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: yoothnac2@hotmail.com
Lecturer in Music Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Email: yoothnac2@hotmail.com

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนมีพัฒนาการในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดีขึ้น โดยเฉพาะด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่วและด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องเหมาะสม

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนการสอน / การสร้างสรรค์ดนตรีไทย / การถอดบทเรียน / ศิลปินแห่งชาติ

Abstract

This research aimed to 1) study and develop an instructional process for promoting ability in Thai music creativity for lower secondary students based on using the knowledge of lessons learned from national artists in performing arts (Thai Music), and 2) study the effects of using the developed instructional process. The research procedures were conducted in four phases. In phase 1, the lesson focused on promoting abilities in Thai music creativity from five national artists; in phase 2, an instructional process was developed; in phase 3, the effects of developing an instructional process were studied, during which 35 ninth-grade students at Chulalongkorn University Demonstration Secondary School comprised the subjects; and in phase 4, the completed instructional process as the final loop of this research was proposed. The data were analyzed by using data interpretation and induction, and the statistics were used for data analysis including the mean, standard deviation, and comparison using the data by t-test.

The findings were as follows: 1) the developed instructional processes consisted of two phases, namely Phase 1, which prepared for Thai music creativity in two sub-steps: (1) practicing the melody of Thai traditional songs, and (2) developing basic knowledge for Thai music creativity; in phase 2, the ability in Thai music creativity was developed in four sub-steps: (1) learning the creativity of Thai music melodies from modeling, (2) practicing the creativity of Thai music melodies, (3) enhancing the experiences of Thai music creativity, and (4) developing the product of Thai music creativity. 2) The results demonstrated that after implementing the developed instructional process, the students' ability in Thai music creativity scores were significantly higher than the pretest scores at a .05 level, and students' development of the ability in Thai music creativity were significantly improved, especially the ability to create Thai musical melodies fluently and appropriately.

KEYWORDS: INSTRUCTIONAL PROCESS / THAI MUSICAL CREATIVITY / LESSON LEARNED / NATIONAL ARTIST

บทนำ

การสร้างสรรคดนตรี เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรดนตรีทั่วไป (General music curriculum) เป็นการพัฒนาประสบการณ์การสร้างสรรคทางเสียง จังหวะ ทำนอง ตลอดจนบทเพลงต่าง ๆ ของนักเรียนทุกคนตามสภาพจริง (ณรุทธ์ สุทจจิตต์, 2555; Reimer, 1989) นักวิชาการทางดนตรีศึกษามีความเห็นว่า การสร้างสรรคดนตรี ช่วยให้นักเรียน ได้เรียนรู้ดนตรีอย่างตื่นตัว (Active roles) มีโอกาสเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ที่จะต้องใช้ความรู้ และจินตนาการทางดนตรีในการแก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ อันเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจดนตรีอย่างแท้จริง (DeLorenzo, 1989; Sherman, 1971) สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Menard (2009) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์ตรงในการสร้างสรรคดนตรี ผ่านการประพันธ์เพลงจะแสดงออกถึงความเข้าใจดนตรีเพิ่มมากขึ้น ช่วยส่งเสริมบรรยากาศ การเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสุข ความสนุกสนาน ความท้าทายในการเรียนรู้ ตลอดจน ความภาคภูมิใจในความสำเร็จและผลงานการสร้างสรรคของนักเรียนแต่ละคน อันเป็นการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์การสร้างสรรคดนตรี ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สารดนตรีที่กระจำและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี ของนักเรียนนอกเหนือจากความสามารถในการสร้างสรรคทางดนตรีด้วย

การศึกษาดนตรีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความสามารถใน การสร้างสรรคดนตรีของนักเรียน โดยระบุตัวชี้วัดเกี่ยวกับการสร้างสรรคทางดนตรีทั้งในด้าน ทำนอง จังหวะ ตลอดจนบทเพลงสั้น ๆ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอน ดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบการศึกษา ยังมีได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดเกี่ยวกับการสร้างสรรคดนตรีอย่างเป็นทางการ ดังที่ นพที เชียงชนะ (2550) ได้สังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษาที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2550 ซึ่งพบว่า การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอนดนตรีนั้นมีไม่มาก และ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรือกระบวนการเรียน

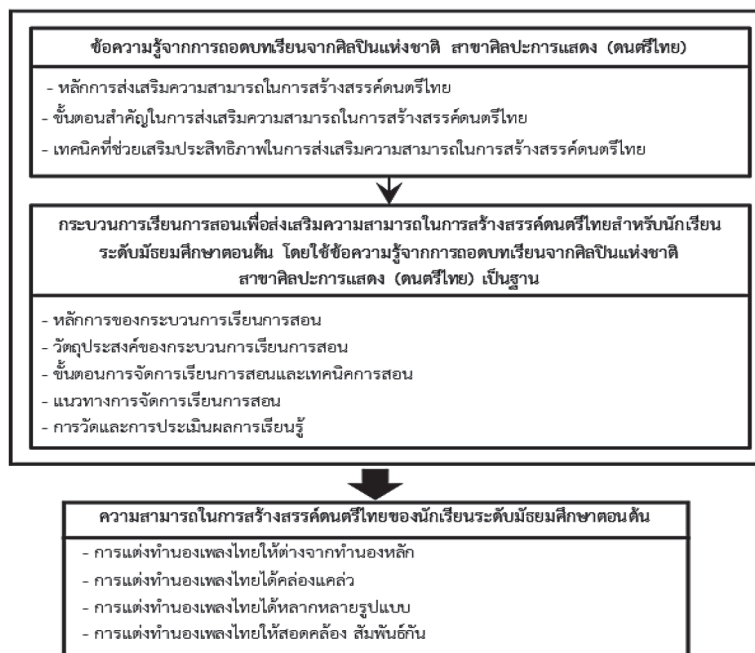
การสอนดนตรี ก็ไม่ปรากฏประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทยเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2535) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จึงควรดำเนินการกับนักเรียนที่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสาระดนตรีไทยมาในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษากรอบมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคุณภาพด้านดนตรีของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มที่ผ่านการเรียนรู้สาระดนตรีไทย อาทิ คุณสมบัติของเสียง องค์ประกอบดนตรี โน้ตดนตรี ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะดนตรีทั้งแบบเดี่ยวและแบบรวมวง มีประสบการณ์ในการฟังเพลง การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง ตลอดจนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับดนตรีไทยมาในระดับหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับแนวคิดของ Menard (2013) ที่กล่าวว่า การศึกษาดนตรีทั่วไปในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle school) เป็นพื้นที่หนึ่งของความสำเร็จในการเชื่อมโยงกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางดนตรีเข้ากับการเรียนรู้ดนตรีของนักเรียน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มที่มีความเหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบวิธีตามขนบปฏิบัติของดนตรีไทย ทั้งด้านกระบวนการส่งเสริมและด้านเนื้อหาของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งมีการสั่งสม สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าบุคคลผู้ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นผู้พร้อมด้วยองค์ความรู้และประสบการณ์ทั้งในด้านเนื้อหาสาระดนตรีไทย ทักษะปฏิบัติ ประสบการณ์ดนตรีไทยทั้งด้านการบรรเลง และการสร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยต่าง ๆ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2555) ซึ่งเป็นแหล่งความรู้สำคัญที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit knowledge) และจำเป็นต้องศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อ

สรุปเป็นข้อความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) (ศุภวัลย์ พลายน้อย, 2549) สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้เหมาะกับบริบทการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบโรงเรียน และยังคงสอดคล้องกับระเบียบ แบบแผนของดนตรีไทย ซึ่งนอกจากเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนบนฐานองค์ความรู้ของไทยแล้ว ยังเป็นการรักษามรดกทางภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย โดยผ่านกระบวนการถอดบทเรียนจากกลุ่มศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)สู่การประยุกต์ในบริบทโรงเรียน

ความสำคัญของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยและองค์ความรู้ของบุคคลที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบสาน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาดนตรีไทยในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการวิจัย

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) จำนวน 5 ท่าน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในลักษณะของการถอดบทเรียนแบบการเล่าเรื่อง (Story telling) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน โดยใช้องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนเป็นฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และ 3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ทุกรายการประเมิน สามารถ

นำไปใช้ได้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental design) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดก่อนเรียนและหลังเรียน (The one-group pretest-posttest design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 35 คน โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 1 ภาคการศึกษา

ระยะที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการทดลองมาวิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนาการกระบวนการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กรอบประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ศิลปินแห่งชาติถ่ายทอดความรู้ออกมา ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น ตามจุดมุ่งหมายของการถอดบทเรียน ได้แก่ หลักการ ขั้นตอนสำคัญ และเทคนิคในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

2. แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric scoring) ตั้งแต่ 0-3 คะแนน โดยประเมิน 4 ด้าน ตามองค์ประกอบของตัวแปรตาม ได้แก่ การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างจากทำนองหลัก การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

3. แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric scoring) ตั้งแต่ 0-3 คะแนน โดยผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบการประเมินผลงานให้สอดคล้องกับตัวแปรตามและหลักการประเมินผลงาน การสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ด้านความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ และด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รายละเอียดเนื้อหาและเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนนของแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้ง 2 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ ส่วนค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่าค่าความสอดคล้องภายใน(Cronbach's Alpha)ของผู้ประเมิน 3 ท่านเท่ากับ 0.87, 0.91, และ 0.86 ตามลำดับ และค่าความสัมพันธ์ในการให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน (Inter-rater) สูงกว่า 0.7 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่าค่าความสอดคล้องภายใน(Cronbach's Alpha)ของผู้ประเมิน 3 ท่านเท่ากับ 0.87, 0.88, และ 0.72 ตามลำดับ และค่าความสัมพันธ์ในการให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน (Inter-rater) สูงกว่า 0.7 โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการถอดบทเรียน ใช้วิธีการวิเคราะห์ ตีความ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) ในแต่ละประเด็นตามกรอบที่กำหนดไว้ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลับไปให้ศิลปินแห่งชาติแต่ละท่าน ตรวจสอบพิจารณา และรับรองความถูกต้องอีกครั้ง (William Whyte, 1993 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552) แล้วจึงสรุปเป็นข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยสถิติทดสอบค่าที (Paired samples t-test)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สรุปประเด็นสำคัญของผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

1.1 ผลการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) แต่ละท่าน โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1.1.1 หลักการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ศิลปินแห่งชาติทั้ง 5 ท่าน มีหลักการสอนที่คล้ายกัน แตกต่างกันเพียงรายละเอียดของแต่ละหลักการ อาทิ รวมการฝึกบรรเลงทำนองหลักและการให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเป็นข้อเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์หลักการสอนของศิลปินแห่งชาติทุกท่านและสรุปได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยเลือกเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานไม่มากนัก ควรเลือกใช้บทเพลงสั้น ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้สามารถปฏิบัติได้ และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น ดังที่ศิลปินแห่งชาติกล่าวว่า

“ก่อนจะทำดนตรี ต้องเล่นดนตรีได้ โดยจะต้องหาเรื่องง่าย ๆ หรือเพลงง่าย ๆ ให้เข้าปฏิบัติได้ ต้องสอนให้เข้าใจ เด็กจะต้องได้วิเคราะห์ทำนองเพลงที่เล่นด้วย เพราะถ้าวิเคราะห์ได้ก็จะตัดแปลงทำนองไปได้...”

(สำราญ เกิดผล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2559)

2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นหลักการที่ช่วยให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของดนตรีไทย และควรสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตกทำนองหลักวรรคตอนของทำนองเพลงด้วย

“การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลง เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการทำเพลงไทย”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 ธันวาคม 2559)

3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ จดจำรูปแบบทำนองต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากทำนองหลัก รวมถึงให้นักเรียนได้เห็นแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยในระยะเริ่มต้นควรนำเสนอที่ละวรรค

“ครูต้องแนะนำ สาธิตการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงไทยให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง โดยสาธิตการเปลี่ยนทำนองให้เด็กดูทีละวรรค”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 พฤศจิกายน 2559)

4) การจัดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเอง อย่างสม่ำเสมอ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนคิดทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักอย่างอิสระ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยการฝึกในระยะเริ่มต้น ควรให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และควรมีการประเมินผลงานควบคู่ไปด้วยเพื่อเป็นการพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น

“เมื่อครูให้ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงจากทำนองหลักให้เด็กดูแล้ว จึงให้เด็กลองคิดเองตามจินตนาการและควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย”

(อุทัย แก้วละเอียด, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2559)

5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่าง สม่ำเสมอ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์การฟังเพลงไทย โดยต้องมุ่งเน้นการสังเกตและวิเคราะห์รูปแบบทำนองเพลงไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทางหรือมีแบบอย่าง การสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น

“ครูควรให้นักเรียนมีประสบการณ์ฟังเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การบรรเลงสด หรือการบรรเลงดนตรีไทยที่บันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยหลังจากที่ฟังแล้ว ครูต้องให้เด็กได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรีที่ได้ฟัง”

(เสนาะ หลวงสุนทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 เมษายน 2559)

1.1.2 ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ศิลปินแห่งชาติทั้ง 5 ท่าน มีขั้นตอนในการสอนที่คล้ายกัน แตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน รวมถึงการจัดลำดับการสอนในชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์และสรุปเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานการบรรเลงดนตรีไทย การสอนความรู้และทักษะการปฏิบัติดนตรีไทย โดยเฉพาะการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย ดังที่ศิลปินแห่งชาติกล่าวว่า

“การแปรทำนอง การแต่งเพลง ต้องได้ทำนองหลักก่อน และต้องมีพื้นฐานดนตรีพอสมควร การสอนคนที่ไม่ค่อยมีพื้นฐาน จะต้องใช้โน้ตช่วย”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 ธันวาคม 2559)

ขั้นที่ 2 การสร้างพื้นฐานความรู้ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การสอนสาระดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงการฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงที่เรียน เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับเสียงตก วรรคตอนของเพลง อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

“ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการแปรทำนองหรือการประพันธ์เพลงไทย ก็เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย”

(เสนาะ หลวงสุนทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 เมษายน 2559)

ขั้นที่ 3 การแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การแนะนำ สาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างหลากหลาย โดยครูสาธิตตัวอย่างที่ละวรรคเพลง พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทาง และจดจำรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ

ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สำหรับนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย
ของตัวเองต่อไป

“ครูต้องสาธิตให้ดูว่า ประโยคนี้อาจใช้ทำนองอย่างนี้ หรืออย่างนั้นก็ได้อ สมัยนี้
ต้องอธิบาย พร้อมสาธิตให้ดู แล้วเมื่อมีความแตกฉานมากขึ้นก็สามารถเลือกใช้ได้”

(สำราญ เกิดผล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2559)

ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การจัดประสบการณ์ให้
นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักของเพลงที่สามารถบรรเลงได้แล้ว
โดยครูจะช่วยแนะนำและส่งเสริมให้นักเรียนคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตัวเอง
อย่างอิสระพร้อมทั้งประเมินผลงานควบคู่ไปด้วย

“เมื่อเด็กได้เห็นตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่ครูสาธิตแล้ว ต้องให้ฝึกคิด
ทำนองเพลงเอง อาจเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนทำนองตามความสามารถของเด็ก”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 พฤศจิกายน 2559)

ขั้นที่ 5 การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทย การจัดประสบการณ์
ให้นักเรียนได้ฟังตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากสื่อต่าง ๆ หรือ
สถานการณ์จริง โดยครูจะวิเคราะห์ อธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทาง รูปแบบการสร้างสรรค์
ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้สังเกตและจดจำทำนอง
เพลงต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสร้างสรรค์ของตัวเองต่อไป

“ประสบการณ์ทางดนตรีไทย ทั้งการฟังเพลงไทย หรือการบรรเลงในงานต่าง ๆ
จะช่วยเพิ่มพูนรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเขาสามารถนำไปใช้ในการ
คิดทำนอง ทั้งการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงได้หลากหลาย”

(อุทัย แก้วละเอียด, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2559)

**1.1.3 เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถใน
การสร้างสรรค์ดนตรีไทย**

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เทคนิคของศิลปินแห่งชาติ 5 ท่าน ที่ช่วยเสริม
ประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย พร้อมทั้งกำหนดชื่อเพื่อ

ให้สะดวกต่อการจดจำและนำไปใช้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) “ฉันทลักษณ์วรรณคดีวิวัฒน์” คือ การใช้ต้นแบบจากโครงสร้างบทกลอนต่าง ๆ ในวรรณคดีไทยเชื่อมโยงกับแนวทางการแต่งทำนองเพลงไทย ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องสัมผัสของทำนองเพลงไทยได้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังที่ครูพินิจ ฉายสุวรรณ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 ธันวาคม 2559) กล่าวว่า “การเรียนแต่งเพลง ผู้แต่งเองก็ต้องศึกษาเรื่องกลอนให้มาก ถ้าหากว่าเราเข้าใจเรื่องกลอน การแต่งเพลงจะไม่ยากพวกนี้ช่วยได้ เช่น การเท่าเพลง อย่างเมื่อเอ๋ย เมื่อนั้น คือ การเท่าเพลง (- - - ซ/ - ล ล ล/ - - - ท/ - ล ล ล) เป็นต้น”

2) “ตะล่อมกล่อมเกลา” คือ การสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างทำนองเพลงจากสิ่งแวดล้อมโดยการสังเกตเสียงต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้าง พร้อมทั้งจดจำเสียงที่ตัวเองชอบแล้วนำมาทดลองสร้างสรรค์เป็นทำนองเพลงตามจินตนาการของแต่ละคน ดังที่ ครูพินิจ ฉายสุวรรณ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 ธันวาคม 2559) กล่าวว่า “การแต่งเพลงต้องมีจินตนาการให้เป็นเสียงนั้น เสียงนี้ เวลาเรานี้กร้อเพลงขึ้นมาตามอารมณ์ แต่มีความไพเราะ ถ้าเราสังเกตทำนองที่รู้สึกว่าจะเพราะ ควรร้องยาวไว้ให้แม่น ก็เอามาต่อเป็นเพลงได้ อันนี้ของครูมนตรี”

3) “ทุนทำนองคล่องชำนาญ” คือ การสร้างคลังทำนองเพลงไทย โดยการแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ และประเมินความกลมกลืน เหมาะสมกับทำนองหลัก และจดจำทำนองต่าง ๆ ให้มาก เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน ดัดแปลงเป็นทำนองใหม่ได้หลายทำนอง ดังที่ครูสำราญ เกิดผล (การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มกราคม 2559) กล่าวว่า “การให้เด็กจดจำตัวอย่างทำนองเพลงมาก ๆ จากทำนองหลักทำนองเดียว เมื่อเวลาเขาจะแปรทำนอง หรือแต่งทำนองใหม่ เขาก็สามารถเอาทำนองที่สะสมไว้มาปรับเปลี่ยน และสร้างเป็นทำนองใหม่ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น”

4) “บอกทางสว่างสร้างกำลังใจ” คือ การชี้แนะและการเสริมแรง เป็นการชี้แนะแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการเสริมแรงด้วยการชมเชยนักเรียนที่สามารถสร้างสรรค์ได้ถูกต้อง ไพเราะ จะช่วยให้เกิดกำลังใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการสร้างสรรค์ดนตรีไทย นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี

ไทยด้วย ดังที่ครูอุทัย แก้วละเอียด (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2559) กล่าวว่า “การที่ครูคอยชี้แนะเวลาเด็กเขาคิดทำนองเพลง จะช่วยให้เด็กสามารถคิดทำนองเพลงไพเราะมากขึ้น และการชมเชย เมื่อเขาคิดทำนองเพลงได้ถูกต้องและฟังดูดี จะช่วยให้เด็กมีความชอบและสนุกกับการเรียนมากขึ้น”

5) *อิสระปลดปล่อยคล้อยตามใจ*” คือ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงอย่างอิสระ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกล้าคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการ โดยยังไม่เคร่งครัดเรื่องความถูกต้องตามขนบดนตรีไทย และความไพเราะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ในระยะเริ่มต้น อันเป็นจุดที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนต่อไป ดังที่พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 เมษายน 2559) กล่าวว่า “การแปรทำนองหรือแต่งเพลงไทย ควรให้นักเรียนมีอิสระในการคิดบนฐานของหลักการและข้อกำหนดเรื่องเสียงตก ยังไม่ต้องกังวลเรื่องความไพเราะหรือขนบเรื่องสำนวนกลอน จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก ซึ่งช่วยพัฒนาการสร้างทำนองเพลงไทยได้”

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติเป็นฐาน

ผู้วิจัยนำข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติทั้ง 5 ท่าน มาเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ ซึ่งสรุปได้ตามองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

1) หลักการของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยนำข้อความรู้ด้านหลักการสอน 5 ประการ จากการถอดบทเรียนมาใช้เป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย 2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและการอธิบายให้เห็นแนวทางและลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย 4) การจัดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลาย

หลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของ ทำนองเพลงที่ฟัง

2) วัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะ การศึกษาทั่วไป มีให้นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอกหรือวิชาชีพ เพื่อให้สามารถแต่ง ทำนองเพลงไทยในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักของเพลงไทยได้ ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด

3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนสอน

ผู้วิจัยอาศัยข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติเป็นแนวทาง ในการพัฒนาขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของกระบวนการเรียนการสอน ความรู้ ความสามารถของนักเรียน และความเหมาะสมกับบริบท การสอนดนตรีไทยในโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็น การจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง ทั้งในด้านทักษะดนตรีเบื้องต้น โดยเฉพาะการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่จะใช้ในการ สร้างสรรค์ ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เสียงตก บันไดเสียง และโน้ตเพลงไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เครื่องดนตรีไทยและการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยควบคู่ไปกับการสอนประวัติและ โครงสร้างของเพลงที่เรียนให้นักเรียนมีความรู้และสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยและบรรเลง ทำนองหลักของเพลงไทยสั้น ๆ อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทย เบื้องต้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และ

โครงสร้างเสียงตก บันไดเสียง วรรคตอนของทำนองหลักของบทเพลงไทย การอ่านและการบันทึกโน้ตดนตรีไทย อันเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้อง

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทยจากระยะที่ 1 เป็นพื้นฐาน โดยขั้นตอนการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 รอบ โดยจำนวนรอบขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเรื่องเวลาเรียน และระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจากการทดลองสามารถดำเนินการได้ 2 รอบ โดยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ การเรียนรู้และจดจำรูปแบบท่วงทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ จากต้นแบบที่ครูแนะนำและสาธิต พร้อมทั้งการกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* ช่วยเพิ่มคลังทำนองเพลงสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้นักเรียน

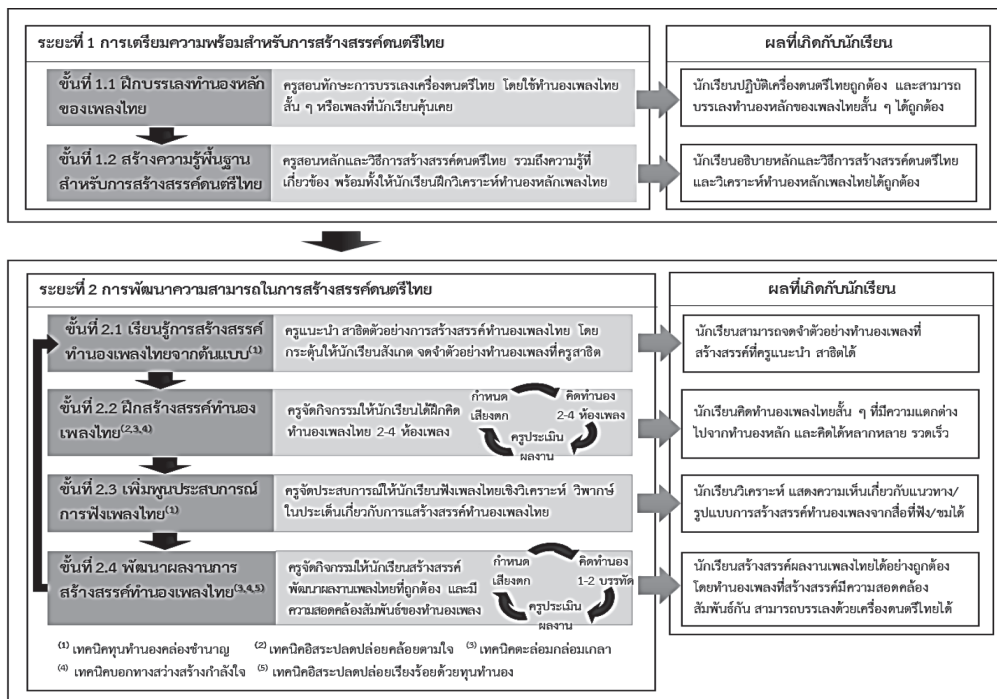
ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ตามกรอบโครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่ได้เรียนในระยะที่ 1 โดยเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน ประกอบด้วย เทคนิค *ตะล่อมกล่อมเกล่า* ให้นักเรียนพยายามฝึกสร้างสรรค์ เทคนิค *บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ* และเทคนิค *อิสระปลดปล่อยคล้อยตามใจ* ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจหรือมีกำลังใจในการสร้างสรรค์ โดยครูประเมินผลการสร้างสรรค์ของนักเรียนควบคู่ไปกับการฝึกสร้างสรรค์ด้วย

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย การจัดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการฟังเพลงไทย พร้อมทั้งการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการสร้างสรรค์ท่วงทำนองของบทเพลงที่ฟัง โดยเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน คือ เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* เพื่อเพิ่มเติมคลังทำนองเพลงไทยไว้เป็นแบบแผนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การพัฒนาผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้ความสำคัญเรื่องถูกต้องตามหลัก

ทางดุริยางค์ไทย รวมถึงความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย โดยใช้เทคนิค “อิสระปลดปล่อย เรียงร้อยด้วยท่อนทำนอง” เพื่อให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทย และใช้เทคนิค “ตะล่อมกล่อมเกลา” ประกอบกับเทคนิค “บอกทางสว่างสร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด แรงบันดาลใจ และมีกำลังใจในการสร้างสรรค์และพัฒนาทำนองเพลงไทย โดยครูประเมินผลงานของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน สามารถแสดงในรูปแบบผังได้ดังนี้

ภาพ 2 กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

2. ผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า คะแนนความสามารถของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ ยกเว้น องค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลัก ที่คะแนนหลังเรียนและก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

จากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดีขึ้นหลังจากการเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่วและการแต่งทำนองเพลงไทยให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยมากขึ้น บนพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่การเรียนเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการที่ค้นพบใหม่ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษาที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2550 ของ นัทที เชียงชนะนา (2550) พบว่า ยังไม่เคยปรากฏงานวิจัยที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรี

ทั่วไปได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามศักยภาพมาก่อน กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้จึงแตกต่างจากการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยทั่วไปใน 2 ประเด็น

ประเด็นแรก ความแตกต่างด้านระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจสาระดนตรีไทย และความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น ดังผลการวิจัยเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ของ ไตรตรึงษ์ พลอยม่วง (2556) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญกับการสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจและมีทักษะทางดนตรีไทย ซึ่งเป็นการพัฒนานักเรียนในระดับความรู้ ความเข้าใจ หรืออาจไปถึงระดับการวิเคราะห์ ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ถึงระดับการสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ด้าน พุทธิพิสัยของบลูม (Anderson & Krathwohl, 2001; Bloom, 1956) เนื่องจากกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะดนตรีไทยในเบื้องต้น อีกทั้งยังมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์และประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้องตามหลักทางดุริยางค์ไทย รวมถึงการฝึกประเมินคุณค่าของผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งของตัวเองและของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ประเด็นที่สอง ความแตกต่างด้านการเชื่อมโยงความรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยทั่วไป เป็นลักษณะการสอนแบบแยกส่วนระหว่างเนื้อหา กับทักษะปฏิบัติดนตรีไทย โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง อาทิ เครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทย ประวัติดนตรีไทย การปฏิบัติ เครื่องดนตรีไทย หรือการบรรเลงบทเพลงไทย มิได้ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนเชื่อมโยงหรือประยุกต์ความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทย สำหรับการสร้างชิ้นงาน หรือผลงานดนตรีไทย ในขณะที่ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการเชื่อมโยงความรู้และความสามารถทางดนตรีไทยหลายด้าน ได้แก่ ทักษะการบรรเลงดนตรีไทย การอ่าน และการบันทึกโน้ตดนตรีไทย การวิเคราะห์ทำนองเพลงไทย การฟังเพลงไทย ตลอดจนการแสดง

ความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี เพื่อสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามความคิดจินตนาการของแต่ละคน บนฐานของความถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทย ซึ่งเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นการบูรณาการความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยของนักเรียนที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับที่ DeLorenzo (1989) และ Sherman (1971) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ดนตรีช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเผชิญกับปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะต้องใช้ความรู้และจินตนาการทางดนตรีในการแก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ อันเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจดนตรีอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยหลายด้านและสามารถพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้อย่างครบถ้วนและเป็นรูปธรรม

2. จากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลจากขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน ตั้งแต่การพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในระยะที่ 1 ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ของแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีของ Thompson (1980) และ Vaughan (1973) ที่กำหนดให้นักเรียนได้รับมโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ เช่น จังหวะ ทำนอง สัญลักษณ์ทางดนตรี ก่อนที่จะเริ่มสร้างสรรค์ดนตรี ขั้นตอนการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ผูกพันการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การเรียนรู้แนวทางและตัวอย่างรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ จากต้นแบบ อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้นักเรียนมีคลังทำนองเพลงเป็นทุนสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทดลองคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของแต่ละคนอย่างอิสระ โดยเริ่มจากการฝึกคิดทำนองเพลงสั้น ๆ ดังที่พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 เมษายน 2559) กล่าวว่า “การแปรทำนองหรือแต่งเพลงไทย ต้องให้นักเรียนได้ฝึกคิดด้วยตัวเองอยู่เสมอ และควรทำไปทีลวรรคเพลง หรือประมาณ 2-4 ห้องเพลง” โดยบรรยากาศในการฝึกคิดทำนองเพลงควรมีความผ่อนคลายและสนุกสนาน ซึ่งช่วยสนับสนุนการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของนักเรียนด้วย

(อุทัย แก้วละเอียด, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 เมษายน 2559; Menard, 2013; Sherman, 1971) การเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย ช่วยให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้ของตนเองในการสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบท่วงทำนองเพลงไทยที่มีการสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย รวมถึงได้ศึกษา รวบรวมรูปแบบท่วงทำนองเพลงไทยเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผลงานของตนเองให้ถูกต้อง เหมาะสมตามแบบแผนของดนตรีไทยต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของ Thompson (1980) ที่กำหนดขั้นการจัดการ (Organization) เพื่อให้นักเรียนได้จัดเรียงความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นโครงสร้างดนตรีที่สมบูรณ์ อันเป็นผลงานสุดท้ายของการสร้างสรรค์ดนตรี เห็นได้ว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนแต่ละองค์ประกอบได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นลำดับตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้การออกแบบการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ให้มีลักษณะเป็นวงจร ยังช่วยพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นหลังจากเรียนครบ 2 รอบ

อย่างไรก็ตาม จากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่าคะแนนความสามารถในการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก หลังการเรียนครบ 2 รอบ ลดลงจากการเรียนครบ 1 รอบ ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการฯ ครบ 1 รอบ นักเรียนยังมีประสบการณ์เกี่ยวกับแบบแผนทำนองเพลงไทยไม่มาก ประกอบกับการใช้เทคนิคอิสระปลดปล่อยค่อยๆตามใจเข้ามาช่วยเสริมการแต่งทำนองเพลงของนักเรียนส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักค่อนข้างชัดเจน แต่หลังจากการเรียนครบ 2 รอบ นักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับแบบแผนทำนองไทยมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการใช้เทคนิค อิสระปลดปล่อย เรียงร้อยด้วยทวนทำนอง ช่วยให้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนมีโครงสร้างและรูปแบบใกล้เคียงกับทำนองหลักและแบบแผนทำนองเพลงไทยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความแตกต่างกับทำนองหลักและแบบแผนทำนองเพลงไทยลดลง ซึ่งผลดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังทัศนะของผู้ประเมิน ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ว่า “ลักษณะของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจะสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้

ต่างไปจากทำนองเดิมพอสมควร และยังคงไว้ซึ่งเค้าโครง หรือเอกลักษณ์สำคัญของ ทำนองเพลงเดิม” อันเป็นจุดเด่นประการหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่อาศัย ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ของการวิจัยครั้งนี้ที่ทำให้การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ของนักเรียนอิงอยู่กับหลักการและแบบแผนทางดุริยางค์ไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้

1. การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรมีการปรับเนื้อหา บทเพลง หรือเครื่องดนตรีให้เหมาะกับบริบทที่นำไปใช้ อาทิ การใช้บทเพลงประจำท้องถิ่น ใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองหรือเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์จากวัสดุท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียนในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้ สำหรับผู้สอนที่มีได้จบทางด้านดนตรีไทย ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น และควรศึกษารวบรวมตัวอย่างทำนองเพลงไทยเพื่อนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง

3. งานวิจัยนี้เน้นการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแต่งทำนองเพลงไทยจาก โครงสร้างทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ขึ้นเดียว จึงควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้สำหรับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแปรทำนอง สำหรับเครื่องดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่หลากหลายยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้ที่เรียนดนตรีไทย เป็นวิชาชีพ

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติเฉพาะการสอนดนตรีไทยที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ควรมีการศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการรักษาองค์ความรู้ที่มีคุณค่าของชาติให้คงอยู่สืบไป

3. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรมีการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยสำหรับการปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นอื่นอันจะเกิดประโยชน์ต่อวิชาการทางดนตรีไทยศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *กฎกระทรวงกำหนดสาขา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก และประโยชน์ตอบแทนของศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2555*. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/ DATA/PDF/2555/A/047/38.PDF>.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไตรตรีงษ์ พลอยม่วง. (2556). *การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

นันทิ เชียงชนะนา. (2550). *การสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษา: การวิเคราะห์ห่อภิมาณและการวิเคราะห์เนื้อหา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/15243>

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2535). *ความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการประพันธ์เพลงไทย*. [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศุภวัธย์ พลายน้อย. (2549). *บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการความรู้ภาคประชาคม*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay Company.

DeLorenzo, L. (1989). A field study of sixth-grade students' creative music problem-solving processes. *Journal of Research in Music Education*, 37(3), 188-200.

Menard, E. (2009). *An Investigation of creative potential in high school musicians: Recognizing, promoting, and assessing creative ability through music composition* (Doctoral Dissertation). Retrieved from https://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_dissertations/1154/

Menard, E. (2013). *Creative think in music: Developing a model for meaningful learning in middle school general music*. Retrieved from <http://mej.sagepub.com>

Reimer, B. (1989). *A philosophy of music education*. (2nd ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Sherman, R. W. (1971). Creativity and the condition of knowing in music. In D. L. Hamann, (Ed.), *Creativity in the music classroom*. (pp. 7-15). Reston,

VA: Music Educators National Conference.

Thompson, K. P. (1980). Vocal improvisation for elementary students. *Music Educator's Journal*, 66(5), 68-70.

Vaughan, M. M. (1973). Cultivating creative behavior: Energy levels and process of creativity. *Music Education Journal*, 59(8), 34-37.